

VLIV POZITIVNÍCH POCITŮ NA SUBJEKTIVNĚ VNÍMANOU KVALITU ŽIVOTA U PACIENTŮ S CHRONICKOU OBSTRUKČNÍ PLICNÍ NEMOCÍ

Mgr. Jana Maňhalová

prof. PhDr. Valérie Tóthová, Ph.D.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

Souhrn

Úvod: Kvalita života se v posledních letech stává stále častěji součástí ošetrovatelské profese. Koncept kvality života zahrnuje i hodnocení zdravotního stavu, včetně chronických onemocnění, mezi která patří i chronická obstrukční plicní nemoc, jež je velmi závažným a progredujícím onemocněním. Příznaky tohoto onemocnění nejsou transformovány pouze na dýchání, ale také na psychické prožívání.

Cíl práce: Cílem příspěvku je představit dílčí výsledky výzkumu, které mapují doménu psychické prožívání a specifikují se na facetu pozitivních pocitů.

Metodika výzkumu: Výzkumné šetření bylo realizováno na základě kvantitativní metody v rámci výzkumného projektu Grantové agentury Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích s využitím standardizovaného dotazníku - WHOQOL 100. Výzkumný soubor tvořilo 503 respondentů trpících CHOPN z celé České republiky. Sběr dat probíhal v období březen – říjen 2013.

Prezentace a interpretace výsledků: Respondenti v nadpoloviční většině prožívají pozitivní pocity a těší je život, zároveň však pohlížejí do budoucna spíše středně (51, 9%), než hodně a maximálně (27,1%). Necelá polovina (47,5%) respondentů uvádí svou spokojenost s životem v střední linii, tzn., že nejsou ani spokojeni a ani nespokojeni.

Závěr: Z výsledků jasně vyplynulo, že největší část pacientů není ani spokojena a ani nespokojena se svým životem, byť uvádí, že je život těší a že prožívají pozitivní pocity.

Klíčová slova: Ošetrovatelská péče, kvalita života, chronická onemocnění, chronická obstrukční plicní nemoc, pozitivní pocity

Úvod

Koncept kvality života se v posledních letech stal nepostradatelným hodnotícím nástrojem v mnoha vědeckých disciplínách, včetně medicíny a ošetrovatelství (Gillernová, 2011). Kvalita života je úzce spjatá s nepřeborným množstvím faktorů, které mohou výraznou měrou zasahovat do života jedinců (Gurková, 2011). Mezi tyto faktory a náročné situace patří i

chronická onemocnění, která s sebou nesou mnoho obtěžujících příznaků po celý život člověka (Mandincová, 2011). Mezi chronická onemocnění patří i chronická obstrukční plicní nemoc (CHOPN) (Skalická, 2007), která je charakterizována obstrukcí dýchacích cest (Souček, 2005), jež je způsobena na podkladě chronické bronchitidy nebo plicního emfyzému (Vlček, 2014). Příznaky, které CHOPN přináší, mohou být velmi závažné až život ohrožující (Hasegawa et al, 2014) a ovlivňují jak fyzickou, tak i psychickou stránku člověka. Z tohoto důvodu je velmi důležité zaměřit se na pozitivní pocity v interakci s kvalitou života.

Cíl práce

Cílem předkládaného článku je představit dílčí výsledky výzkumu, které mapují pozitivní pocity z oblasti psychického prožívání v interakci s kvalitou života u pacientů s CHOPN.

Metodika výzkumu

Výzkumné šetření bylo realizováno na základě kvantitativní metody. Výzkumný soubor respondentů s CHOPN tvořilo 503 osob z celé České republiky. Výzkumný soubor byl konstruován na základě kvótního výběru při stanovení tří kvót, kterými byly diagnóza CHOPN, pohlaví respondentů a ochota spolupracovat. Výzkumné šetření bylo realizováno za pomoci dvou nástrojů v podobě standardizovaných dotazníků WHOQOL 100 a SGRQ, které byly použity k řešení grantového projektu číslo 120/2012/S s názvem „Odras kvality života v ošetrovatelství“. Předkládaný článek prezentuje pouze dílčí výsledky získané pomocí dotazníku WHOQOL 100 v české verzi, který zjišťuje subjektivně vnímanou kvalitu života, zdraví a ostatních životních oblastí (Dragomirecká, 2006). Získaná data byla podrobena statistické analýze s využitím programů SASD, SPSS ve verzi 15.0., dále bylo využito neparametrického Wilcoxonova párového testu a Mann-Whitney U testu. Oba testy byly provedeny na 5% hladině významnosti. Statistická analýza jednotlivých facet, se snahou nalézt mezi nimi vztahy, byla provedena za pomoci pořadového Spearmanova koeficientu korelace. Následně byl vyčíslen koeficient determinace. Sběr dat probíhal v období březen – říjen 2013. Předkládaný příspěvek obsahuje pouze vybraná data z domény „psychické prožívání“.

Prezentace a interpretace výsledků

V předkládaném článku jsou prezentovány výsledky z facety pozitivní pocity, která se v rámci dotazníku WHOQOL 100 řadí do domény psychické prožívání. Ve zmíněné facetě jsme

zjišťovali, jak moc respondenty těší jejich život, nakolik vidí svou budoucnost příznivě, nakolik ve svém životě prožívají pozitivní pocity a zda se cítí celkově spokojeni.

Tabulka 1 Faceta „pozitivní pocity“

ODPOVĚDI	OTÁZKA							
	Jak moc Vás těší život?		Nakolik vidíte svou budoucnost příznivě?		Nakolik ve svém životě prožíváte pozitivní pocity?		Cítíte se celkově spokojený/á?	
	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
VŮBEC NE	2	0,4%	9	1,8%	2	0,4%	5	1,0%
TROCHU	49	9,7%	90	17,9%	67	13,3%	83	16,5%
STŘEDNĚ	203	40,4%	261	51,9%	222	44,1%	239	47,5%
HODNĚ	213	42,3%	125	24,9%	190	37,8%	162	32,2%
MAXIMÁLNĚ	30	6,0%	11	2,2%	12	2,4%	11	2,2%
NEODPOVĚDĚLO	6	1,2%	7	1,4%	10	2,0%	3	0,6%
CELKEM	503	100%	503	100%	503	100%	503	100%

Poznámka: vysvětlivky zkratk: AČ = absolutní četnost, RČ = relativní četnost

V tabulce 1 jsou uvedeny položené otázky a odpovědi v absolutních a relativních četnostech. Na základě analýzy získaných hodnot lze konstatovat, že téměř polovinu respondentů (48,3%) těší jejich život „hodně“ a „maximálně“. Odpověď „středně“ označila nemalá část dotazovaných (40,4%). Odpověď „vůbec ne“ a „trochu“ byla zastoupena v jedné desetině (10,1%) odpovědí. 1, 2% dotazovaných neoznačilo žádnou odpověď. Další otázkou jsme zjišťovali, nakolik vidí respondenti svou budoucnost příznivě. Téměř jedna pětina respondentů (19,7%) v zastoupených odpovědích „vůbec ne“ a „trochu“, nevidí svou budoucnost příznivě, odpověď „středně“ označila více jak polovina dotazovaných (51, 9%) a 7, 1% respondentů vidí svou budoucnost „hodně“ či „maximálně“ příznivě. Na tuto otázku neodpovědělo 1,4% dotazovaných. Dále nás zajímalo, na kolik respondenti ve svém životě prožívají pozitivní pocity. Krajní možnosti „vůbec ne“ označilo 0,4% a „maximálně“ 2,4% respondentů, odpověď „trochu“ označilo 13, 3%, největší část respondentů (44,1%) uvedla odpověď „středně“, 37,8% označilo odpověď „hodně“ a na tuto otázku 2,0% respondentů neodpověděla. Další, námi zkoumanou, oblastí byla celková spokojenost dotazovaných. Krajní možnost „vůbec ne“, označilo 1%, odpověď „trochu“ 16, 5%, nejčtenější odpověď (47,5%) byla zastoupená v odpovědi „středně“. 32,2% respondentů se cítí spokojených „hodně“, 2,2% „maximálně“ a 0,6% respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

Tabulka 2 znázorňuje spokojenost s kvalitou vlastního života v komparaci mezi zdravou populací a pacienty s CHOPN. Zdravá populace uvedla v nadpoloviční většině (60,9%) spokojenost se svojí kvalitou života, zatímco pacienti s CHOPN uvedli v nejvyšší míře (47,1%) odpověď „ani spokojen/a ani nespokojen/a“.

Tabulka 2 Spokojenost zdravé populace a pacientů s CHOPN s kvalitou svého života

ODPOVĚDI	ZDRAVÁ POPULACE		CHOPN	
	RELATIVNÍ ČETNOST	ABSOLUTNÍ ČETNOST	RELATIVNÍ ČETNOST	ABSOLUTNÍ ČETNOST
VELMI NESPOKOJEN/A	8	0,5%	0	0,0%
NESPOKOJEN/A	63	4,3%	42	8,3%
ANI SPOKOJEN/A ANI NESPOKOJEN/A	333	22,9%	237	47,1%
SPOKOJEN/A	886	60,9%	203	40,4%
VELMI SPOKOJEN/A	161	11,1%	20	4,0%
NEODPOVĚDĚLO	5	0,3%	1	0,2%
CELKEM	1456	100%	503	100%

Výsledky, zde předložené, se shodují i s dalšími studiemi, jak uvádí Salajka (2006). Z našich výsledků je patrné, že respondenti v nadpoloviční většině prožívají pozitivní pocity a těší je život, zároveň však pohlížejí do budoucna spíše středně (51, 9%), než hodně a maximálně (27,1%). Necelá polovina (47,5%) respondentů uvádí svou spokojenost s životem v střední linii, tzn., že nejsou ani spokojení a ani nespokojení, tato čísla jsou, dle našeho názoru, nedostačující. Zdravá populace je pochopitelně se svou kvalitou života spokojenější, než pacienti s CHOPN. Domníváme se, že výsledky výše uvedené, jsou odrazem chronických obtíží, na které se pacienti mnohdy již adaptovali a se svým onemocněním se naučili žít.

Závěr

Předkládaný rukopis poukázal na problematiku vnímání pozitivních pocitů v interakci s hodnocením celkové kvality života u pacientů s CHOPN. Z výsledků jasně vyplynulo, že největší část pacientů není ani spokojena a ani nespokojena se svým životem, byť uvádí, že je život těší a že prožívají pozitivní pocity. Tyto výsledky jsou, dle našeho názoru, přímou úměrou CHOPN, jakožto chronického onemocnění, které s sebou přináší mnohdy nelehké obtěžující příznaky, s kterými pacienti žijí mnohdy celý život. Jak také uvádí Mandincová (2011) dopad tohoto onemocnění na psychické prožívání je značné, a proto je zapotřebí se touto problematikou i nadále komplexně zabývat, neboť toto závažné onemocnění může velmi ovlivňovat subjektivně vnímanou kvalitu života jedinců s tímto onemocněním.

Příspěvek se vztahuje k výzkumnému grantovému projektu č. 120/2012/S, který byl realizován za finanční podpory Grantové agentury Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Literatura

DRAGOMIRECKÁ, E. a J. BARTOŇOVÁ, 2006. WHOQOL-BREF – WHOQOL-100. World Health Organization Quality of Life Assessment. Příručka pro uživatele české verze dotazníků kvality života Světové zdravotnické organizace. Praha: Psychiatrické centrum Praha.

GILLERNOVÁ, I. et al, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Grada. 256 s. ISBN 80-247-7448-8.

GURKOVÁ, E, 2011. *Hodnocení kvality života: pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum*. 1. vyd. Praha: Grada. 223 s. ISBN 80-247-3625-X.

HASEGAWA, Kohei et al, 2014. Frequent utilization of the emergency department for acute exacerbation of chronic obstructive pulmonary disease. In: *Respiratory Research*. vol. 15, issue 1, s. 40-. DOI: 10.1186/1465-9921-15-40.

MANDINCOVÁ, P., 2011. *Psychosociální aspekty péče o nemocného*. 1. vyd. Praha: Grada. 128 s. ISBN 80-247-3811-2.

O'ROURKE, R. A. a R. A. RICHARD, 2010. *Hurstův manuál pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada. 767 s. ISBN 80-247-3175-4.

SALAJKA, F., 2006. *Hodnocení kvality života u nemocných s bronchiální obstrukcí*. 1. vyd. Praha: Grada. 146 s. ISBN 80-247-1306-3.

SKALICKÁ, H., 2007. *Předoperační vyšetření – návody pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada. 149 s. ISBN 80-247-1079-X.

SOUČEK, M. et al, 2005. *Vnitřní lékařství pro stomatology*. 1. vyd. Praha: Grada. 380 s. ISBN 80-247-1367-5.

VLČEK, J. a M. VYTRŠSALOVÁ, 2014. *Klinická farmacie II*. 1. vyd. Praha: Grada. 255 s. ISBN 978-802-4745-329.

.

Kontakt na autorku:

Mgr. Jana Maňhalová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

U Výstaviště 26, 370 05 České Budějovice

Zdravotně sociální fakulta

tel.: 389/037 518, manhalova@zsf.jcu.cz